

N:o 86.

Af herr **J. Nydal**, om ändring af 26 § 1 mom. och 30 § 1 mom. i lagen angående tillsättning af presterliga tjänster.

Uti 26 § af lagen angående tillsättning af presterliga tjänster den 26 oktober 1883 föreskrifves, bland annat, att rösträtten vid prestval skall beräknas enligt samma grund, som för kyrkostämma finnes stadgad, dock med den jemkning i församling å landet, att för andra beskattningsföremål än jordbruksfastighet rösträtt icke får åtnjutas för mer än en femtedel af det vid kyrkostämma medgifna röstetalet, och att ingen får i valet deltaga med större röstetal för jordbruksfastighet än en femtedel och för andra beskattningsföremål än en femtiondedel af församlingens hela röstetal å kyrkostämma.

Den kommunala rösträtten ligger sålunda till grund för rösträtten vid prestval, och för den senare äro vissa röstmaxima fastställda, hvarmed lagstiftningen åsyftat att åt den större förmögenheten inrymma ett något mindre inflytande vid prestval än å kyrkostämma. Efter tillkomsten af dessa bestämmelser har emellertid en begränsning af den kommunala rösträtten på landet genomförts, hvilken omständighet haft till följd, att församlingens hela röstetal å kyrkostämma, hvilket förut var i det närmaste liktydigt med fyrktalet inom församlingen, numera kan vara väsentligt lägre än detta. Härigenom synes en, låt vara oafsedd, ytterligare inskränkning af de högsta röstetalen vid prestval i landsförsamling hafva egt rum. Om så är, torde dock 26 § af lagen om tillsättning af presterliga tjänster böra erhålla en i någon mån ändrad lydelse.

Med detta har jag emellertid icke velat säga, att §:n i fråga skulle blifva tillfredsställande genom en omredigering, som blott afsåge

dess ordalydelse, men ej dess innehåll. Mot den inskränkning af röst-rätten vid prestval, hvilken under förutsättning, att med ordet röstetal i 26 § skall förstås icke fyrktal, utan antal röster, måste anses hafva förorsakats genom den i lagen den 9 november 1900 genomförda begränsningen af den kommunala rösträtten på landet, är till en början att anmärka, att denna inskränkning icke i nöjaktig grad motsvarar den reducerade rösträtten i kommunala angelägenheter, hvilken nyssnämnda lag medfört, och att sålunda en rubbning åstadkommits uti de en gång fastställda förhållandena mellan den kommunala rösträtten och rösträtten vid prestval. Att så är förhållandet kan man lätt öfvertyga sig genom att antaga ett exempel.

Om jag tänker mig en församling, hvars hela antal fyrkar utgör 20,000, så fördelade, att blott två bland församlingens röstegande hafva så höga fyrktal, att de öfverstiga $\frac{1}{10}$ af församlingens hela fyrktal, nemligen A, som har 5,000 jordbruksfyrk, och B, som har 6,000 fyrk för andra beskattningsföremål, så är det lätt uträknadt, att församlingens hela röstetal i följd af den kommunala rösträttsbegränsningen på landet reducerats till 13,000 och att A och B, hvilka före denna rösträttsbegränsning egde den förre 5,000 och den senare 6,000 röster å kyrkostämma, motsvarande resp. 4,000 och 400 röster vid prestval, efter rösträttsbegränsningens genomförande hvardera fått sitt röstetal å kyrkostämma reduceradt till 2,000 röster, men att vid prestval A:s röstetal skulle bli 2,600 och B:s 260 i stället för resp. 1,600 och 113, som skulle hafva tillkommit dem; om de förut gällande proportionerna mellan rösträtt å kyrkostämma och rösträtt vid prestval bibehållits.

Af detta exempel visar det sig alltså, att, om den genomförda begränsningen af den kommunala rösträtten på landet skall ega tillämpning äfven vid prestval utan att någon jemkning vidtages i afseende på de i prestvalsförordningen stadgade röstmaxima, det till och med skall komma att inträffa, att en röstegandes rösträtt vid prestval skall bli större än hans rösträtt i kommunens allmänna angelägenheter. Men ett sådant förhållande måste anses lika oförenligt med hvad enligt det allmänna åskådningssättet bland vårt folk är rätt och tillbörligt, som det står i uppenbar strid med den grundsats, som vunnit tillämpning i 26 § af lagen om tillsättning af presterliga tjänster.

Det kunde nu sättas i fråga, huruvida icke nya röstmaxima borde stadgas för rösträtten vid prestval, hvarigenom de förhållanden återställdes, hvilka före begränsningen af den kommunala rösträtten på landet funnos

fastställda mellan rösträtt vid prestval och rösträtt i kommunala angelägenheter. Detta vore dock, synes det mig, att fortfarande bygga på en princip, som ej längre bör bibehållas. Jag menar, att det ändtligen kan vara på tiden att vid de valförrättningar, som här äro i fråga, låta personlighetsprincipen få komma till sin rätt. Ett prestval är en till sin natur så rent personlig förrättning, att någon graderad röstskala dervid icke borde ifrågakomma. Det lär väl icke kunna med fog sägas, att den rika församlingsmedlemmen vid valet af själasörjare har ett större intresse att bevaka eller ens en större förmåga att göra det bästa valet än den fattige eller mindre bemedlade. Mången torde till och med hålla före, att förhållandet, på grund af den ställning, presten intager eller bör intaga till sina församlingsbor, snarare är det motsatta.

Af det nu anförda torde framgå, att enligt mitt förmenande röstvärdet vid prestval icke bör i någon mån beräknas efter de röstandes taxerade förmögenhet. Någon utsträckning af rösträtten vid prestval vill jag dock icke sätta i fråga, ehuru väl goda skäl kunde andragas för en sådan åtgärd — ej heller några ändring i motsvarande föreskrifter rörande rösträtt vid prestval i stadsförsamlingarna, inom hvilka i detta hänseende helt andra grunder tillämpas än i församling på landet. Jag vill blott föreslå, att lika rösträtt måtte tillkomma en hvar enligt nu gällande lag vid prestval röstberättigad person i församling å landet eller att hvarje sådan röstande tillerkännes blott *en* röst.

Genom en dylik gärd åt humanitetens och rättvisans kraf skulle äfven vinnas de visserligen underordnade, men dock i praktiskt hänseende ej oväsentliga fördelarna, att 26 § af lagen om tillsättning af presterliga tjänster, hvilkens innebörd nu på grund af §:ns invecklade bestämmelser utgör och, derest den vidtagna kommunala rösträttsbegränsningen på landet skall tillämpas äfven vid prestval, i ännu högra grad kommer att utgöra ett mysterium för det stora flertalet vid dessa val röstberättigade, skall bli lika lättfattlig som enkel, samt att frågodags- och valförrättningar, hvilka nu i de större församlingarna ofta kräfva så lång tid, att ett stort antal röstegande måste i förtid aflägsna sig, hvaraf framkallas ett missnöje, som stundom föranleder förrättningarnas öfverklagande, skulle i högst väsentlig grad förenklas och förkortas.

Vid 1898 års riksdag föreslog jag uti en i Andra Kammaren afgifven motion, n:o 85, att Riksdagen ville för sin del besluta den ändring i 30 § af kongl. förordningen den 26 oktober 1883 rörande prestval och deremot svarande särskilda föreskrifter för hufvudstaden och andra orter, att dessa val skola med slutna sedlar förrättas. Lagutskottet hemställde emellertid, i utlåtande n:o 54, att motionen icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda. Denna hemställan bifölls af Första Kammaren, hvaremot Andra Kammaren, med 105 röster mot 73, hvilka afgifvos för samma hemställan, fattade sitt beslut i öfverensstämmelse med en af sex ledamöter från sistnämnda kammare vid betänkandet fogad reservation, i hvilken föreslogs, att Riksdagen i anledning af motionen ville för sin del antaga följande ändrade lydelse af § 30 mom. 1 i nämnda lag: 1. Valet skall, der så äskas, förrättas med slutna sedlar.

Vid den öfverläggning, som föregick detta beslut, gjordes mot den föreslagna lagändringen ingen annan invändning, än att den, så länge per capita-omröstning icke tillämpas vid prestval, icke skulle komma att bereda de röstande det skydd mot otillbörliga inflytelser, som med densamma afsåges. Af de båda talare, som yrkade bifall till utskottets betänkande, förklarade den ene, att om prestvalen förrättades medelst per capita-omröstning, så skulle han gerna hafva biträdt reservanternas förslag; och den andre, som kraftigt framhöll rättvisan och billigheten af den lika rösträttens användning vid prestval, försäkrade, att han skulle hafva varit med om motionärens framställning, om denna jemväl inneburit förslag om den lika rösträttens införande vid dessa val. Häraf torde man få draga den slutsatsen, att förslaget i fråga — hvilket visserligen har sina afgjorda fördelar, oafsedt den rösträttsgrund, som vid valen tillämpas — dock skulle hafva tillvunnit sig ännu större tillslutning inom Andra Kammaren, om det stälts i samband med införandet af lika rösträtt vid meranämnda val.

I stället för att här upprepa de skäl, som anförts till förmån för den slutna omröstningen vid prestval, tillåter jag mig hänvisa till såväl min motion i ämnet vid 1898 års riksdag och förenämnda reservation som den öfverläggning (se Andra Kammarens Prot. III; 24, 39), som frågan framkallade i Andra Kammaren.

På grund af hvad jag nu anfört, får jag vördsamt föreslå,

att Riksdagen ville för sin del besluta,

dels att § 26 mom. 1 i lagen om tillsättning af presterliga tjänster den 26 oktober 1883 skall erhålla följande ändrade lydelse:

Rösträtt vid prestval tillkommer en hvar, som i församling, der sådant val skall anställas, eger rättighet att i kyrkostämmas öfverläggningar och beslut deltaga; och gäller vid valet, i afseende på rösträttens utöfning och öfverlåtande på annan person, hvad för kyrkostämma är stadgadt. I församling å landet eger hvarje röstande en röst.

dels ock, att § 30 mom. 1 af samma lag skall erhålla följande ändrade lydelse:

Valet skall, der så äskas, förrättas med slutna sedlar.

Jag anhåller, att lagutskottet, derest det gillar syftet med de framställda förslagen, behagade gifva dem den ändrade formulering, som kan finnas önskvärd, samt föreslå de öfriga lagtextändringar, som af förslagets antagande möjligen kunna betingas.

Stockholm den 27 januari 1902.

Joh. Nydal.